

Fylkesmannen i Rogaland

Postboks 59 Sentrum
4001 STAVANGER

Deres ref.: 2012/9495
Vår ref.: 12/8096-2
Saksbehandler: Gunhild J. Røstadsand
Dato: 12.11.2012

Om fritak fra forvaltningsmessig taushetsplikt for helsepersonell ved vitneforklaring for domstolene

Helsedirektoratet viser til Fylkesmannens brev datert 25. 9. 2012 hvor det bes om en avklaring vedrørende fylkesmennenes myndighet til å gi fritak fra forvaltningsmessig taushetsplikt for helsepersonell i forbindelse med vitneforklaring for domstolene, og i den forbindelsen forholdet mellom den forvaltningsmessige taushetsplikten og helsepersonells taushetsplikt etter helsepersonelloven.

Rettslig utgangspunkt

Den allmenne forklarings- og bevisplikt er et grunnleggende prinsipp i norsk prosesslovgivning. Etter straffeprosessloven § 108 og tvisteloven § 21-5 har enhver borger plikt til å forklare seg overfor retten ved innkalling. Unntak fra forklaringsplikten er hjemlet i henholdsvis straffeprosessloven §§ 117 flg. og tvistelovens kapittel 22 om bevisforbud og bevisfritak.

Det er i utgangspunktet bevisforbud overfor retten for opplysninger som er undergitt forvaltningsmessig taushetsplikt. Dette fremgår av straffeprosessloven § 118 og tvisteloven § 22-3. Det departement med ansvar for det aktuelle myndighetsområdet kan imidlertid samtykke i at bevis inneholdende taushetsbelagt informasjon føres for retten. Slikt samtykke kan bare nektes når bevisføringen kan utsette staten eller allmenne interesser for skade, eller virke urimelig overfor den som har krav på hemmelighold. Innen helseforvaltningen er myndighet til å samtykke eller gi slikt fritak som kjent delegert til landets fylkesmenn.

Også helsepersonell er i utgangspunktet underlagt forklarings- og vitneplikt. Noen grupper helsepersonell (leger, psykologer, apotekere, jordmødre og sykepleiere) er imidlertid etter straffeprosessloven § 119 og tvisteloven § 22- 5 gitt bevisforbud, ved at retten ikke kan ta i mot deres bevis, med mindre den som har krav på hemmelighold samtykker. Forbudet etter straffeprosessloven faller bort når forklaringen trengs for å forebygge at noen uskyldig blir straffet. Ut fra ordlyden vil bevisforbudet ikke gjelde for andre helseprofesjoner. Myndigheten til å fortolke prosesslovgivningen ligger til Justisdepartementet. Lovavdelingen har i en uttalelse datert 15. 8.1996 uttalt at

Helsedirektoratet - Divisjon spesialisthelsetjenester

Avdeling bioteknologi og helserett
Gunhild J. Røstadsand, tlf.: 24163083

Postboks 7000 St. Olavs plass • Besøksadresse: Universitetsgata 2, Oslo • Tlf.: 810 20 050
Faks: 24 16 30 01 • Org.nr.: 983 544 622 • postmottak@helsedir.no • www.helsedirektoratet.no

oppregningen i straffeprosessloven §§ 119 er uttømmende. Dette støttes også i juridisk litteratur.

Andre helsepersonellgrupper som ikke nevnes i bestemmelsen om bevisforbud, (f.eks fysioterapeuter, ergoterapeuter, vernepleiere mfl.) har i utgangspunktet forklaringsplikt, men både straffeprosessloven og tvisteloven åpner for at retten *kan* fritta slikt personell fra å forklare seg om noe som er betrodd dem «*under sjelesorg, sosialt hjelpearbeid, medisinsk behandling, rettshjelp etter domstolloven § 218 annet ledd eller lignende virksomhet*» se straffeprosessloven § 121 og tvisteloven § 22-5 (2). Helsepersonell kan etter disse bestemmelsene be retten om fritak fra vitneplikten for taushetsbelagt informasjon de har fått kjennskap til i forbindelse med helsehjelp..

Prosesslovgivningens bestemmelser om forklarings- og vitneplikt og bevisforbud går foran taushetspliktbestemmelser gitt i spesiallovgivningen.

Praktiske konsekvenser

Før leger, psykologer, apotekere, jordmødre og sykepleiere kan forklare seg for retten må det foreligge samtykke fra den de taushetsbelagte opplysningene gjelder. Øvrige helseprofesjoner omfattes av vitne- og forklaringsplikten og må forklare seg for retten uavhengig av om pasienten samtykker til dette eller ikke. På anmodning kan imidlertid retten gi vedkommende helsepersonell bevisfritak.

For helsepersonell ansatt i den offentlige helsetjeneste vil det i tillegg være nødvendig med fritak fra den forvaltningsmessige taushetsplikten, jf bestemmelsene om bevisforbud for opplysninger som er undergitt forvaltningsmessig taushetsplikt.

Leger, psykologer, apotekere, jordmødre og sykepleiere ansatt i den offentlige helsetjenesten må derfor både ha samtykke fra den som har krav på taushet og samtykke fra fylkesmannen som er gitt myndighet til å gi fritak fra den forvaltningsmessige taushetsplikten, før de kan forklare seg for retten.

Det er riktig som dere tidligere har fått opplyst at taushetsplikt etter helsepersonelloven i hovedsak overlapper den forvaltningsmessige taushetsplikt i helsehjelpssituasjoner. Taushetsplikten etter helsepersonelloven og forvaltningsloven er imidlertid ikke begrunnet etter de samme hensyn. Taushetsplikten etter helsepersonelloven skal ivareta den enkeltes personvern og bidra til helsepersonell og helsetjenesten har tillit, i tillegg til at taushetsplikten er en forutsetning for å kunne yte forsvarlig helsehjelp. Den forvaltningsmessige taushetsplikt har en noe mer utvidet begrunnelse. Også her er hensynet til den enkeltes personvern og befolkningens tillit til offentlig organer av stor betydning, samtidig som taushetsplikten også skal bidra til vern av opplysninger som har konkurransemessig betydning, se forvaltningsloven § 13 1.ledd pkt.2.

De ulike hensynene gjør seg gjeldende i samtykkevurderingen som skal foretas etter straffeprosessloven § 118 og tvisteloven § 22-3. Fritak fra den forvaltningsmessige taushetsplikten kan bare nektes når bevisføring kan utsette *staten* eller *allmenne interesser* for skade, eller virke urimelig overfor *den som har krav på hemmelighold*. Gjenstand for vurdering er hvilken betydning et fritak vil ha på statlige eller allmenne interesser i tillegg til den enkelte som har krav på hemmelighold, normalt sett pasienten.

Konklusjon

Skillet mellom taushetsplikten etter helsepersonelloven og forvaltningsmessig taushetsplikt vil kun få betydning i situasjoner hvor helsepersonell i den offentlige helsetjeneste er innkalt som vitne i en rettsak og departementet v/fylkesmannen nekter fritak fra den forvaltningsmessige taushetsplikten samtidig som samtykke etter helsepersonelloven § 22 foreligger/alternativt ikke er nødvendig for de profesjonsgruppene som ikke er nevnt i § 119/ §22-5. I en slik situasjon vil det foreligge bevisforbud for de opplysningene som er taushetsbelagt etter forvaltningsloven. Det vil i praksis bety at bevisforbudet vil omfatte opplysninger om personlige forhold herunder opplysninger om helse og sykdomsforhold, med unntak av opplysninger om fødested, fødselsdato, personnummer, statsborgerforhold m.m, som beskrevet i forvaltningsloven § 13, 2.ledd.

Vennlig hilsen

–[Kristin Cordt-Hansen](#) e.f.
–[avdelingsdirektør](#)

–[Gunhild J. Røstadsand](#)
–[seniorrådgiver](#)

Dokumentet er godkjent elektronisk

Kopi: Landets fylkesmenn